

СХВАЛЕНО
розпорядженням Кабінету Міністрів
України
від _____ 2024 р. № _____

СТРАТЕГІЯ
розвитку сфери електронних комунікацій України на період до
2030 року

Загальна частина

Метою розроблення цієї Стратегії є:

забезпечення сталого розвитку сфери електронних комунікацій України (далі – сфера) в сучасних умовах, з урахуванням сучасних світових тенденцій та особливостей розвитку України, а також потреб у змінах для реалізації державної політики у сфері, зокрема щодо міжнародних зобов'язань України;

забезпечення надання на всій території України електронних комунікаційних послуг за прийнятною ціною;

сприяння підключенню і доступу до мереж надвисокої пропускнуої здатності;

сприяння конкуренції та ефективним інвестиціям;

просування інтересів громадян України.

У сучасному технологічному ландшафті, що стрімко розвивається, електронні комунікації відіграють життєво важливу роль в об'єднанні людей, бізнесу та громад на всій території України. Держава прагне забезпечити роботу електронних комунікацій в інтересах усіх користувачів послуг, з урахуванням потреб вразливих соціальних груп споживачів послуг, та стимулювати ефективні інвестиції там, де конкуренція може бути недостатньою. Тенденції розвитку та впровадження цифрових технологій в Україні збільшили попит на надійний та високошвидкісний Інтернет. Тому завданням держави є сприяння ефективним інвестиціям та інноваціям постачальників електронних комунікаційних мереж та/або послуг в інфраструктуру та технології для забезпечення безперебійного зв'язку для всіх користувачів послуг, незалежно від їхнього місцезнаходження та/або кінцевого (термінального) обладнання. Інвестиції в нові мережі, технології та рішення призводять до більшого вибору електронних комунікаційних послуг та загального покращення їхньої якості.

З розвитком технологій та збільшенням кількості постачальників послуг, користувачі послуг стали мати більше можливостей, тому дуже важливо, щоб вони були добре поінформовані та захищені від будь-якої потенційної шкоди. Для цього державі необхідно застосовувати проактивний підхід до захисту користувачів послуг, гарантуючи застосування справедливих та прозорих практик для захисту їхніх прав та інтересів, забезпечити існування здорової конкуренції у сфері, зокрема шляхом оперативного інформування користувачів про наявні пропозиції постачальників послуг.

Оскільки сфера постійно розвивається, навіть під час військової агресії російської федерації, вкрай важливо, щоб регуляторна база не розглядалася як бар'єр для інновацій, а скоріше як необхідний компонент, який сприяє довірі та стабільності сфери.

Зміна клімату також є важливим питанням для сфери. Так, сфера сприяє декарбонізації економіки, починаючи від віддаленої роботи до використання розумних пристроїв, і ця Стратегія буде відігравати важливу роль у подальшому сприянні цьому.

Також у цій Стратегії розглядається поточний стан інтеграції України до Європейського Союзу (ЄС) та наслідки військової агресії російської федерації (рф) для електронних комунікацій України.

Ця Стратегія визначає стратегічні цілі, а також завдання та заходи для їх досягнення, виконання яких дасть можливість удосконалити державну політику у сфері, створити сприятливі умови для її розвитку та забезпечення якісними електронними комунікаційними послугами користувачів на всій території України.

У цій Стратегії терміни вживаються у такому значенні:

2G – технології мобільного зв'язку другого покоління;

3G – технології мобільного зв'язку третього покоління;

4G – технології мобільного зв'язку четвертого покоління;

5G – технології мобільного зв'язку п'ятого покоління;

низхідний канал (анг. downlink (DL)) – передавання даних в напрямку від базової станції до кінцевого обладнання;

проникнення електронної комунікаційної послуги – частка населення/ домогосподарств, що вже користуються певною електронною комунікаційною послугою;

Інші терміни вживаються у значеннях, наведених в Законах України «Про електронні комунікації», «Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сферах електронних комунікацій, радіочастотного спектра та надання послуг поштового зв'язку» та «Про доступ до об'єктів будівництва, транспорту, електроенергетики з метою розвитку електронних комунікаційних мереж».

Опис проблем, які обумовили ухвалення цієї Стратегії

Основними проблемами, що перешкоджають сталому розвитку сфери, є:

військова агресія російської федерації та її наслідки, що призводять зокрема до:

знищення, пошкодження та потрапляння мереж під окупацію;

збільшення кількості кібератак на центри управління мережами постачальників електронних комунікаційних мереж та/або послуг;

значного зниження попиту на електронні комунікаційні послуги в прифронтових регіонах внаслідок міграції населення;

недоступності послуг внаслідок відключення електропостачання;

втрати можливості використовувати дешеве обладнання електронних комунікацій виробництва компаній з Китайської Народної Республіки через геополітичні фактори та/або фактори кібербезпеки;

відсутність актуальної інформації про стан розвитку волоконно-оптичних мереж, географічних оглядів розгортання мереж широкосмугового доступу та доступності універсальних послуг, що унеможлиблює ефективне провадження політики у сфері;

відсутність ефективного контролю за додержанням вимог до надання електронних комунікаційних послуг щодо території покриття та якості електронних комунікаційних послуг;

ускладнений доступ до земельних ділянок та інфраструктури третіх осіб з метою розгортання електронних комунікаційних мереж;

неефективне користування радіочастотним спектром у деяких діапазонах радіочастот;

недостатня адміністративна спроможність державних органів, що здійснюють управління та регулювання сфери;

низький рівень захисту прав споживачів;

відсутність електронних комунікаційних послуг у важкодоступних регіонах (географічна недоступність), наявність цифрового розриву між містами і селами;

наявність територій, де розгортання електронних комунікаційних мереж є збитковим внаслідок низького платоспроможного попиту, зокрема в малих населених пунктах;

недостатньо ефективна державна політика щодо стимулювання інвестицій у сфері та впровадження низки важливих інструментів, передбачених Законом України «Про електронні комунікації», що унеможлиблює довгострокове планування діяльності постачальників електронних мереж та/або послуг та призводить до відсутності мотивації і незацікавленості у деяких учасників сфери інвестувати в модернізацію обладнання та розвивати власні мережі;

наявність постачальників електронних комунікаційних мереж та/або послуг, не внесених у Реєстр постачальників електронних комунікаційних мереж та/або послуг, що створює нерівні умови ведення бізнесу, а також подання постачальниками некоректної звітності регуляторному органу про кількість абонентської бази та територіальну присутність;

недостатні обсяги власного виробництва обладнання електронних комунікацій, що призводить до залежності від іноземних виробників;

високі витрати на розгортання мереж (високе співвідношення вартості обладнання до доходів/середнього доходу на одного користувача (ARPU)), що стримує розвиток мереж;

відсутність механізму захисту інвестицій на рівні держави;

дефіцит кваліфікованих фахівців, відсутність школи їхньої підготовки;

відсутність деяких нормативно-правових актів, передбачених Законом України «Про електронні комунікації»;

випадки обмеження конкуренції шляхом встановлення цін на послуги нижче собівартості, крос-субсидування та демпінгу як наслідок недостатньо ефективної роботи державних органів;

наявність валютних обмежень, що негативно впливають на виконання контрактних зобов'язань з постачальниками обладнання;

низький доступ малого та середнього бізнесу (МСБ) до капіталу, його висока вартість.

Опис нормативно-правових актів, що діють у сфері електронних комунікацій

Ця Стратегія ґрунтується на таких документах:

Закони України «Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони», «Про електронні комунікації», «Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сферах електронних комунікацій, радіочастотного спектра та надання послуг поштового зв'язку», «Про доступ до об'єктів будівництва, транспорту, електроенергетики з метою розвитку електронних комунікаційних мереж».

Ця Стратегія узгоджується з Національною стратегією зі створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року.

Основним завданням щодо правового регулювання електронних комунікацій на даний час є реалізація реформ, передбачених Законами України «Про електронні комунікації» та «Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сферах електронних комунікацій, радіочастотного спектра та надання послуг поштового зв'язку».

Для повної реалізації цих законів необхідним є продовження розробки понад сотні підзаконних актів, що сприятимуть застосуванню низки регуляторних інструментів, необхідних для виконання завдань, встановлених національним законодавством та передбачених міжнародно-правовими зобов'язаннями .

Потребують невідкладної розробки та прийняття законодавчих актів, передбачені вказаними Законами, зокрема з питань:

міжоператорського доступу до фізичної інфраструктури електронних комунікаційних мереж, їхнього спільного розташування та використання;

реалізації оновленого регулювання, зокрема щодо регуляторних зобов'язань щодо постачальників електронних комунікаційних мереж або послуг зі значним ринковим впливом;

забезпечення географічної і цінової доступності універсальних послуг, зокрема механізмів надання споживачам з вразливих соціальних груп цільової адресної допомоги на отримання таких послуг та механізмів компенсації постачальникам послуг збитків, завданих виконанням обов'язку з надання універсальних послуг;

посилення вимог до захисту прав кінцевих користувачів, конфіденційності послуг, запровадження інструменту порівняння цін, якості та інших умов надання послуг, запровадження досудового розгляду регулятором спорів за зверненнями споживачів;

посилення захисту кінцевих користувачів від спаму.

Для сприяння розгортанню електронних комунікаційних мереж та відновлення мереж, зруйнованих внаслідок війни, необхідно забезпечити належне виконання Закону України «Про доступ до об'єктів будівництва, транспорту, електроенергетики з метою розвитку електронних комунікаційних мереж», ухваленого у 2017 р.

Важливим є невідкладне внесення змін до Законів України «Про електронні комунікації», «Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сферах електронних комунікацій, радіочастотного спектра та надання послуг поштового зв'язку» та розробка відповідних підзаконних актів щодо імплементації *acquis* ЄС, необхідних для приєднання України до єдиної роумінгової зони. Враховуючи, що Національна економічна стратегія України до 2030 р. передбачає синхронізацію з європейським Зеленим курсом, важливим євроінтеграційним завданням є імплементація Європейського зеленого курсу у сфері електронних комунікацій, що потребує: розробки дорожньої карти зеленого переходу у сфері електронних комунікацій та відповідних змін у законодавство, зокрема щодо кліматичної нейтральності, енергоефективності, циркулярності електронних комунікаційних мереж та обладнання.

Поточний стан інтеграції України до Європейського Союзу у сфері електронних комунікацій

Відповідно до Угоди про асоціацію з ЄС, Україна зобов'язується імплементувати до національної правової системи акти законодавства ЄС у сфері електронних комунікацій, включно з новими актами у цій сфері. Також важливою вимогою є забезпечення незалежності та адміністративної спроможності регуляторного органу у сферах електронних комунікацій та радіочастотного спектра. Виконання вказаних вимог Угоди є умовою отримання (до набуття членства в ЄС) режиму внутрішнього ринку для сфери електронних комунікацій та вступу до Єдиного цифрового ринку ЄС.

Це матиме не лише євроінтеграційні, але й економічні переваги. За оцінками Мінцифри, інтеграція і використання інструментів цифрового ринку ЄС дозволить отримати від 2,4 до 3,4 мільярдів доларів у товарах і до півмільярда вигод у послугах.

Крім того, здатність ефективно впроваджувати правила, стандарти та політику, що становлять основу законодавства ЄС (acquis ЄС), дотримання цілей, зокрема політичного, економічного союзу, є важливим критерієм набуття членства ЄС. Враховуючи надання Європейською Радою 23 червня 2022 р. Україні статусу країни-кандидата, важливою євроінтеграційною ціллю є виконання Україною вказаних критеріїв у сфері електронних комунікацій.

У листопаді 2021 року Рішенням Комітету асоціації ЄС – Україна у торговельному складі було оновлено Додаток XVII-3 до Угоди про асоціацію, який передбачає, зокрема, імплементацію:

Директиви ЄС 2018/1972 про створення Європейського кодексу електронних комунікацій (до 31 грудня 2024 р.);

Директиви ЄС 2014/61/ЄС про заходи, спрямовані на зниження витрат на розгортання високошвидкісних електронних комунікаційних мереж (до 31 грудня 2021 р.);

Регламенту (ЄС) 2015/2120 про заходи щодо доступу до відкритого Інтернету і внесення змін і доповнень до Директиви 2002/22/ЄС про універсальну послугу та права користувачів щодо мереж та послуг електронного зв'язку (до 31 грудня 2025 р.);

Регуляторних рамок для радіоспектральної політики, що охоплюють понад три десятки актів ЄС (до 31 грудня 2022 р.).

Також Додаток XVII-3 передбачає забезпечення належного управління ризиками, пов'язаними з безпекою мереж та послуг відповідно до рамки заходів, представлених у публікації «Кібербезпека мереж 5G: інструментарій заходів ЄС щодо зменшення ризику», оприлюдненій відповідно до Рекомендацій Комісії (ЄС) 2019/534 від 26.03.2019 р.

У лютому 2017 р. був ухвалений Закон України «Про доступ до об'єктів будівництва, транспорту, електроенергетики з метою розвитку електронних комунікаційних мереж». Цей закон частково імплементує положення Директиви ЄС 2014/61/ЄС про заходи, спрямовані на зниження витрат на розгортання високошвидкісних електронних комунікаційних мереж. Проте, він потребує оновлення та приведення у повну відповідність до Директиви ЄС 2014/61/ЄС.

У грудні 2020 р. був ухвалений Закон України «Про електронні комунікації», що набув чинності 1 січня 2022 р. У грудні 2021 р. ухвалений Закон України «Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сферах електронних комунікацій, радіочастотного спектра та надання послуг поштового зв'язку», що набув чинності 13 лютого 2022 р.

Вказані закони передбачають імплементацію Директиви ЄС 2018/1972 про створення Європейського кодексу електронних комунікацій, що є значним прогресом на шляху приєднання України до Єдиного цифрового ринку ЄС.

Ключовим завданням для впровадження вказаних законів є, зокрема:

прискорення розробки в повному обсязі підзаконних нормативно-правових актів, передбачених Законом України «Про електронні комунікації», та практичне впровадження інструментів та вимог цього Закону;

імплементация передбачених вказаним додатком актів ЄС з питань радіоспектральної політики та інших актів й стандартів ЄС з питань користування радіочастотним спектром;

забезпечення розробки та прийняття нормативно-правової основи щодо управління ризиками, пов'язаними з безпекою електронних комунікаційних мереж, зокрема 5G, та послуг на основі підходів ЄС;

забезпечення незалежності та адміністративної спроможності регуляторного органу у сферах електронних комунікацій та радіочастотного спектра, зокрема формування його складу на прозорих конкурсних засадах.

Важливим для виконання вказаних завдань є забезпечення ефективної співпраці з Органом європейських регуляторів електронних комунікацій (BEREC) з метою впровадження кращих регуляторних практик ЄС, обміну досвідом з регуляторами держав-членів ЄС.

У червні 2022 р. Європейською Комісією було ухвалене рішення про участь регуляторного органу у сферах електронних комунікацій та радіочастотного спектра України (без права голосу) у роботі BEREC та Агентстві підтримки BEREC.

У квітні 2023 Комітетом Асоціації ЄС – Україна у торговельному складі внесено зміни до Додатку XVII-3, що передбачають імплементацию актів ЄС, необхідних для отримання режиму внутрішнього ринку з ЄС в частині послуг роумінгу шляхом приєднання до єдиної роумінгової зони ЄС «Роумінг як вдома», зокрема:

Регламенту (ЄС) 2022/612 про роумінг у мережах мобільного зв'язку загального користування в межах Європейського Союзу;

Імплементацийного Регламенту Комісії (ЄС) 2016/2286, що встановлює детальні правила щодо застосування політики добросовісного користування та методології для оцінки стійкості усунення роздрібних доплат за роумінг та щодо заявки, яку має подати постачальник роумінгу для цілей такої оцінки;

Делегованого Регламенту Комісії (ЄС) 2021/654 що доповнює Директиву (ЄС) 2018/1972 шляхом встановлення єдиної для всього ЄС максимальної ставки термінації трафіка мобільного голосового зв'язку та єдиної для всього ЄС максимальної ставки термінації трафіка фіксованого голосового зв'язку;

Регламенту (ЄС) 2018/1971 про заснування Органу європейських регуляторів електронних комунікацій (BEREC) та Агентства підтримки BEREC (Офіс BEREC).

Інтеграція до Єдиного цифрового ринку потребує також врахування актуальних стратегічних цілей ЄС у сфері електронних комунікацій, зокрема визначених:

Стратегією з формування цифрового майбутнього Європи (2020);

Повідомленням Єврокомісії «2030 Digital Compass: європейський шлях до цифрового десятиліття» (2021);

Програмою «Підключення для Конкурентного Єдиного цифрового ринку — на шляху до Європейського Гігабітного суспільства»;

Європейським зеленим курсом;

Digital Decade Policy Programme 2030;

Declaration on European Digital Rights and Principles.

Одним із актуальних шляхів розвитку сфери є імплементація Європейського зеленого курсу у сферах електронних комунікацій та радіочастотного спектра. Стратегія формування цифрового майбутнього ЄС визначає, що цифровий компонент є ключовим у досягненні цілей Європейського зеленого курсу. Цифрові рішення необхідні для підтримки декарбонізації у всіх секторах, забезпечення економічного зростання одночасно зі зменшенням викидів парникових газів, задіяння розумної інфраструктури для моніторингу екосистем, оптимізації транспортних потоків, використання енергії, інформування про екологічні характеристики продуктів тощо. Це потребує, зокрема, заохочення інвестування і прискореного розгортання мереж надвисокої пропускної здатності (включно з високозахищеною мережею 5G), центрів обробки даних.

Сфери електронних комунікацій та радіочастотного спектра також можуть розвиватися в частині власної зеленої трансформації, їх екологічна стійкість є питанням щораз вищого інтересу галузевих регуляторів країн ЄС і стратегічним пріоритетом BEREC на 2020-2025 роки.

Національна економічна стратегія України до 2030 р. передбачає синхронізацію з європейським Зеленим курсом. Також Єврокомісія визначає, що повоєнна відбудова України має відповідати зеленому та цифровому порядку денному.

Аналіз поточного стану та тенденцій розвитку сфери в Україні, обґрунтування необхідності розв'язання виявлених проблем

Загальна інформація

Сфера електронних комунікацій – сфера діяльності, пов'язана з наданням та отриманням електронних комунікаційних послуг, постачанням та доступом до електронних комунікаційних мереж.

Електронні комунікації є невід'ємною частиною виробничої та соціальної інфраструктури України, інфраструктурною основою для цифрової трансформації та розвитку в усіх сферах економіки і суспільства. Вони призначені для задоволення потреб фізичних, юридичних осіб та держави в електронних комунікаційних послугах.

Законом України «Про електронні комунікації» визначено, що електронною комунікацією є передавання та/або приймання інформації незалежно від її типу або виду у вигляді електромагнітних сигналів за допомогою технічних засобів електронних комунікацій.

Сфера електронних комунікацій України об'єднує:

постачальників електронних комунікаційних послуг (що надаються з використанням мереж фіксованого, мобільного зв'язку, супутникових та конвергентних мереж):

доступу до мережі Інтернет;

міжособистісної електронної комунікації;

послуг, що складаються повністю або головним чином з передачі сигналів, зокрема для здійснення міжмашинної взаємодії та для мовлення.

постачальників електронних комунікаційних мереж;
 інших учасників оптового ринку електронних комунікаційних послуг (точки обміну трафіком, дата центри тощо);
 користувачів електронних комунікаційних послуг;
 державні органи, що відповідальні за здійснення повноважень у сферах електронних комунікацій та радіочастотного спектра:

Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах електронних комунікацій, радіочастотного спектра та надання послуг поштового зв'язку (НКЕК);
 Центральний орган виконавчої влади у сферах електронних комунікацій та радіочастотного спектра (ЦОВЕК) – Міністерство цифрової трансформації України;
 Національний центр оперативного-технічного управління електронними комунікаційними мережами України (НЦУ);

Генеральний штаб Збройних Сил України (ГШ ЗСУ);

Національна рада України з питань телебачення та радіомовлення (НРТР);

асоціації, що сприяють розвитку сфери, захищають законні права та інтереси учасників асоціацій, беруть участь у законотворчій діяльності, аналізують, надають пропозиції до проектів законодавчих актів, співпрацюють з органами влади.

власників інфраструктури та земельних ділянок, необхідних для розгортання електронних комунікаційних мереж;

науково-дослідні інститути, навчальні заклади, центри досліджень і розробок;

виробників технологій та обладнання для електронних комунікацій.

Інфраструктурну основу сфери електронних комунікацій України становлять електронні комунікаційні мережі, які можна умовно розподілити на наступні сегменти:

1) магістральний сегмент (міжрегіональні та міжнародні лінії електронних комунікаційних мереж);

2) регіональний сегмент;

3) сегмент мереж доступу (роздрібний сегмент);

4) програмно-апаратні рішення.

Аналіз поточного стану та тенденції розвитку сфери в Україні

Відповідно до даних НКЕК, загальний обсяг доходів від надання електронних комунікаційних послуг за 2023 рік становив 97,3 млрд грн або 2,6 млрд дол. (1,8% від ВНД України 2022 року), зокрема:

мобільний зв'язок – 61,7 млрд грн;

фіксований доступ до мережі Інтернет – 21,2 млрд грн;

послуги з надання в користування каналів, об'єктів інфраструктури тощо – 11,1 млрд грн;

фіксований голосовий зв'язок – 3,3 млрд грн.

Сфера зростає у реальному вираженні у гривневому еквіваленті (сукупний середньорічний темп зростання (Compound annual growth rate – CAGR) за 2018-2023 роки

дорівнює 11,5%, середньорічне значення споживчої інфляції у 2019-2023 рр. становило 10,6% на рік).

У 2023 році зростання сфери становило лише 16,9% на тлі часткової нормалізації роботи, відновлення мереж, деокупації окремих регіонів та збільшення доходів населення.

У структурі доходів сфери у 2023 р. традиційно найбільшу частку становили доходи від надання послуг мобільного зв'язку (63,4%) та доходи від надання послуг фіксованого доступу до мережі Інтернет (21,8%).

Сегменти мобільного зв'язку та фіксованого доступу до мережі Інтернет зростають, тоді як сегмент фіксованого голосового зв'язку зменшується. За даними НКЕК, сегмент фіксованого голосового зв'язку зменшується як у грошовому вираженні наданих послуг (-7,2% щорічно в середньому за 2018-2023 роки), так і за кількістю абонентів. Це відбувається переважно за рахунок поширення мобільного зв'язку та використання OTT-сервісів для здійснення дзвінків.

Мобільний зв'язок

Доходи від надання електронних комунікаційних послуг мобільного зв'язку у 2023 році становили 61,7 млрд грн (CAGR за 2018-2023 роки дорівнює 12%), або 1,7 млрд дол.

Темпи зростання ринку знизилися у 2022 році через воєнні дії, окупацію територій та втрату частини абонентів, обмеження надання послуг через руйнування електронної комунікаційної та енергетичної інфраструктури. Темпи зростання відновилися у 2023 році на тлі стабілізації енергетики, деокупації частин Харківської та Херсонської областей у другій половині 2022 року та інвестицій постачальників електронних комунікаційних мереж та/або послуг у відновлення мереж.

За даними учасників ринку, пошкоджена інфраструктура для надання електронних комунікаційних послуг мобільного зв'язку була частково відновлена, а стійкість електронних комунікаційних мереж мобільного зв'язку під час відсутності електроенергії підвищилась. Після початку повномасштабного вторгнення, постачальники електронних комунікаційних послуг мобільного зв'язку впровадили послуги національного роумінгу, який наразі працює на території усієї України з 07.03.2022 та дає змогу отримати такі послуги, як голосовий зв'язок, передача коротких повідомлень (SMS) та передача даних, зокрема доступ до Інтернету на базових швидкостях технологій 2G та 3G (з обмеженнями до 512 Кбіт/с). Також внаслідок збільшення кількості українців за кордоном, кількість користувачів послугою міжнародного роумінгу зросла вдвічі з початку повномасштабного вторгнення.

Найбільший дохід у цьому сегменті генерується від послуг мобільного ШСД до мережі Інтернет (66,4% у 2023 році). Обсяг послуг мобільного ШСД до Інтернету зріс на 16% у 2023 році, тоді як обсяг послуг мобільного голосового зв'язку збільшився на 4%.

Сегмент електронних комунікаційних послуг мобільного зв'язку висококонцентрований, представлений трьома великими гравцями: ПрАТ «Київстар», ПрАТ «Водафон Україна» та ТОВ «лайфселл», які сукупно займають 99% ринку за кількістю активних ідентифікаційних карток. Ці три оператори мобільного зв'язку є юридичними особами з іноземними власниками: VEON LTD, азербайджанський Bakcell LLC та Turkcell Iletisim Hizmetleri AS ORD відповідно. Також у цьому сегменті працює декілька операторів мобільної віртуальної електронної комунікаційної мережі (MVNO –

mobile virtual network operator). Але послуги MVNO в Україні не користуються великим попитом, про що свідчить невелика кількість абонентів наявних MVNO.

Ціни електронних комунікаційних послуг мобільного зв'язку в Україні є доступними. За інформацією Міжнародної спілки електрозв'язку (International Telecommunication Union – ITU) щодо відповідних показників у Європі, це один із найнижчих показників у Європі в абсолютних величинах. Проте у відносних цифрах ситуація протилежна. Співвідношення тарифу на мобільний інтернет до валового національного доходу на душу населення в Україні у 2023 р. становило 1,36%, що є одним із найвищих показників серед країн Європи (медіанне значення 0,5%) і поступається лише Албанії.

Низька вартість послуг в абсолютних величинах відображається у відносно низькому ARPU операторів мобільного зв'язку. Хоча за останні роки, за даними НКЕК, ARPU українських операторів мобільного зв'язку зростає, і відрив від показників за країнами Європи скорочується, у 2023 році ARPU в Європі все ще в 5,6 разів вищий, ніж в Україні (у 2017 році розрив був майже в 10 разів вищий, ніж в Україні).

Підвищення тарифів операторами мобільного зв'язку обмежене низькою платоспроможністю населення України. З одного боку, низькі тарифи – це перевага для українських споживачів, а з іншого – це обмежує доходи та можливості для фінансування інвестиційних програм.

За даними Держстату та НКЕК, обсяги інвестицій у сферу електронних комунікацій щорічно зменшуються. Інвестиції операторів мобільного зв'язку не є винятком: у 2020-2022 роках їхній обсяг зменшився на 31%. Зростання капітальних інвестицій на 50% у 2023 порівняно з 2022 роком пов'язано з потребою відновлення мереж, інвестиціями в їхню стійкість та ефектом низької бази 2022 року.

Сумарний обсяг капітальних інвестицій у сферу електронних комунікацій за період 2018–2023 рр. становив 3,3 млрд дол. Більша частина інвестицій здійснювалася саме постачальниками електронних комунікаційних послуг мобільного зв'язку – від 60% до 79% від загального обсягу у 2019-2022 роках.

Отже, сегмент електронних комунікаційних послуг мобільного зв'язку в Україні зростає, адаптується до викликів воєнного часу, є висококонцентрованим і представлений трьома великими операторами мобільного зв'язку, які здійснюють лівову частку інвестицій у сферу електронних комунікацій.

Фіксований доступ до мережі Інтернет

Фіксований ШСД до мережі Інтернет є базовою потребою для використання інтернету, оскільки може забезпечити споживання та передачу великих обсягів даних на швидкості вищій, ніж може забезпечити сьогодні мобільний ШСД до мережі Інтернет, має низький рівень затримки.

Доходи від надання послуг фіксованого ШСД до мережі Інтернет щорічно зростають і у 2023 році становили 21,2 млрд грн (CAGR за 2018-2023 роки дорівнює 21%), або 0,6 млрд дол. Лише у 2022 році обсяг ринку практично не змінився порівняно з 2021 роком, стагнація відбулася внаслідок втрати частини територій, а відповідно і користувачів, мереж, міграції населення (внутрішньої та за кордон).

88,1% ліній зв'язку станом на 2023 рік були побудовані з використанням волоконно-оптичного кабелю, порівняно з 29,6% у 2016 році, що може забезпечувати вищу швидкість передачі даних, ніж мідний кабель. Станом на 2022 рік, у Європі на волоконно-оптичні мережі припадало 42% користувачів, порівняно з 26% у 2018, в окремих країнах показник досягав високих значень, наприклад, 80% в Іспанії.

Сегмент фіксованого ШСД до мережі Інтернет представляють понад 4 тис. постачальників електронних комунікаційних послуг (відповідно до Реєстру постачальників електронних комунікаційних мереж та/або послуг). Однак визначити реальну кількість компаній під час воєнних дій неможливо. Серед найбільших постачальників послуг – Київстар, Укртелеком, Воля, Фрінет, Датагруп, які разом охоплюють майже 33% ринку.

Аналогічно до сегменту електронних комунікаційних послуг мобільного зв'язку, ціни на пакети фіксованого доступу до мережі Інтернет є порівняно низькими в абсолютних величинах, але високими у відносних. Співвідношення тарифу на фіксований інтернет до ВНД на душу населення в Україні є одним із найвищих серед країн Європи, а саме 2,25% у 2023 році (за даними ІТУ медіанне значення по країнах Європи – 1%).

Дрібні постачальники електронних комунікаційних послуг не піднімають ціни, тому що великі постачальники електронних комунікаційних послуг використовують крос-субсидування та надають низку електронних комунікаційних послуг майже безкоштовно або значно нижче їхньої собівартості. Останні пояснюють це тим, що інакше не зможуть конкурувати з цінами дрібних постачальників послуг, які мають спрощене оподаткування та можуть встановлювати нижчі ціни. Така ситуація є наслідком високої конкуренції у сегменті фіксованого ШСД до мережі Інтернет, що є позитивним чинником з погляду споживачів послуг. Однією з функцій і задач держави – сприяння збереженню та захисту конкуренції. Наслідком жорсткої конкуренції у сегменті фіксованого ШСД до мережі Інтернет є низький ARPU, що стримує розвиток ринку, – постачальники послуг не мають фінансового ресурсу для впровадження нових технологій.

Отже, сегмент фіксованого ШСД до мережі Інтернет зростає, є висококонкурентним і доступним з точки зору вартості тарифів – в Україні один із найдешевших тарифів на фіксований ШСД до мережі Інтернет. Це, з одного боку, – наслідок конкуренції на ринку, з іншого – це фактор, що стримує розвиток ринку, впровадження нових технологій та підвищення якості послуг. Незважаючи на технічні можливості забезпечення швидкого фіксованого доступу до інтернету (100 Мбіт/с-1 Гбіт/с), більша частина користувачів обирають пакети до 100 Мбіт/с. Відносно бідне населення України не готове платити більше, не маючи потреби у швидшому доступі до інтернету, і не завжди розуміють його переваги. Телемедицина та онлайн-освіта, як і онлайн-ентертеймент, де можуть знадобитися високі швидкості, лише починають використовуватися у повсякденному житті українців і більшою мірою стосуються мешканців великих міст, проте цифровізація та перехід багатьох традиційних секторів в онлайн – це глобальний тренд, і він неминуче торкнеться всіх мешканців України.

Доступність послуг ШСД до мережі Інтернет в Україні

Доступність послуг ШСД до мережі Інтернет характеризується показником покриття та проникнення:

покриття – частка населення/домогосподарств, що мають технічну можливість користуватися послугами ШСД до мережі Інтернет;

проникнення – частка населення/домогосподарств, що вже користується послугами ШСД до мережі Інтернет.

Рівень покриття мобільним ШСД до мережі Інтернет в Україні становить 91% населення, що нижче медіанного показника по країнах Європи, де показник сягає 99,8%. Варто зважати на те, що фактична частка населення, покритого послугами в Україні, може бути нижчою через недостатню гранулярність даних.

Слід зазначити, що в Україні буде оновлюватися порядок моніторингу якості електронних комунікаційних послуг. Метою цього моніторингу є збирання та вимірювання значень параметрів якості вказаних послуг для забезпечення відповідною інформацією НКЕК та споживачів. До об'єктів моніторингу належать населені пункти, дороги державного, міжнародного та національного значення, інші об'єкти.

У 2023 році НКЕК було затверджено Методику проведення та оновлення географічних оглядів, відповідно до якої будуть впроваджені географічні огляди, що будуть містити набір даних, деталізований за кожним населеним пунктом, що характеризує доступність відповідних мереж та послуг.

Частка покриття в Україні зростає, однак існує низка обмежень розвитку, таких як:

нерентабельність покриття територій із невеликою кількістю населення та транспортних (автомобільних та залізничних) шляхів;

наявність важкодоступних місць, зокрема в зонах ведення бойових дій, прифронтових зонах;

необхідність першочергового інвестування у відновлення електронних комунікаційних мереж;

ускладнений доступ до інфраструктури та земельних ділянок третіх осіб;

супротив місцевого населення (радіофобія) щодо розміщення технічного обладнання електронних комунікацій та будівництва веж мобільного зв'язку ;

необхідність вивільнення радіочастотного спектра від радіоелектронних засобів радіомовної служби (телебачення).

Проникнення мобільного ШСД до мережі Інтернет в Україні становить 80,1% населення, що більше ніж на 25 процентних пунктів менше, ніж медіана ЄС – 105,3%.

Розрив між покриттям та проникненням мобільного ШСД до мережі Інтернет зменшується, але станом на I півріччя 2023 року становить 10,6 процентних пунктів, що може бути результатом занадто низької платоспроможності частини населення, відсутності

гаджета для користування мобільним ШСД до мережі Інтернет, низької цифрової грамотності населення. Реальний розрив між покриттям і проникненням може бути навіть більшим через наявність у користувачів двох або більше сім-карт.

За швидкістю мобільного ШСД до мережі Інтернет Україна сьогодні відстає від європейських країн та перебуває на одному рівні з такими країнами, як Еквадор, Туніс, Індонезія, М'янма і Лаос.

Мобільний ШСД до мережі Інтернет в Україні забезпечується технологіями 3G та 4G. Технологія покоління 5G в Україні не впроваджена. Ключовими перевагами 5G перед 4G є:

набагато вища швидкість передачі даних, що досягає 10 Гбіт/с;

нижча затримка (1 мілісекунда у порівнянні з 50 мілісекундами);

можливість під'єднати до мережі у десятки разів більше пристроїв.

Очікується, що технологія 5G дозволить прискорити автоматизацію та роботизацію, розширить використання Інтернету речей, зокрема промислового, віртуальної та доповненої реальності, нових онлайн-сервісів та послуг тощо.

Запуск технології 5G передбачено планом заходів щодо впровадження в Україні системи рухомого (мобільного) зв'язку п'ятого покоління, затвердженим розпорядженням Кабінету Міністрів України від 11.11.2020 р. № 1409-р. Однак повноцінне впровадження технології 5G на всій території України під час дії правового режиму воєнного стану ускладнене через ряд технічних та безпекових причин, зокрема у зв'язку із неможливістю проведення науково-дослідних робіт щодо дослідження умов сумісного функціонування радіоелектронних засобів спеціальних користувачів з радіоелектронними засобами п'ятого покоління у смугах радіочастот 703 – 733/758 – 788 МГц та 3400 – 3800 МГц.

В свою чергу, на сьогодні розглядаються можливості проведення тестувань технології 5G з метою підготовки до майбутнього повноцінного запуску цієї технології.

Рівень покриття мережами фіксованого ШСД до мережі Інтернет в Україні становить 88,4% домогосподарств, що дещо нижче медіанного показника за країнами Європи (99%).. Частка покриття в Україні поступово зростає, ринок є конкурентним та гнучким, що не перешкоджає появі нових дрібних провайдерів.

З іншого боку, обмеженість фінансових ресурсів затримує впровадження нових технологій, існують важкодоступні місця, особливо в прифронтових зонах, де забезпечити зв'язок складно або ж недоцільно з точки зору прибутковості через низьку чисельність населення, а ускладнений доступ до інфраструктури та землі перешкоджає розгортанню мереж.

Офіційний показник проникнення фіксованого ШСД до мережі Інтернет в Україні становить 50,5%, що значно нижче медіанного рівня за країнами ЄС – 81,5%, а розрив між покриттям і проникненням становить 37,9%. Однак наведений показник з високою

часткою ймовірності є викривленим через відсутність повної релевантної статистики від постачальників електронних комунікаційних мереж та/або послуг, частина з яких не зареєстрована в Реєстрі постачальників електронних комунікаційних мереж та/або послуг, частина – не звітує через необов'язковість у період воєнного часу.

Окрім обмеженості покриття, на зростання проникнення фіксованого ШСД до мережі Інтернет негативно впливають такі фактори:

низький рівень цифрової грамотності та освіченості частини населення, особливо старшого покоління, яке не користується цифровими послугами;

конкуренція з боку постачальників електронних комунікаційних послуг мобільного зв'язку;

занадто низька платоспроможність окремих категорій населення.

У рейтингу країн за швидкістю фіксованого інтернету Україна в більш ніж 3 рази відстає від країн-лідерів: Сінгапуру, ОАЕ, Гонконгу, Чилі, США де середня швидкість становить понад 250 Мбіт/с. Україна з показником 77,7 Мбіт/с перебуває на одному рівні з такими країнами як Бруней, Словаччина, Хорватія.

За даними учасників сфери, технічні можливості провайдерів дозволяють забезпечувати швидкість інтернету і до 100 Мбіт/с, і до 1 Гбіт/с (завдяки широкому використанню оптоволоконних мереж – 88,1% ліній фіксованого доступу за даними НКЕК), але споживачі обирають пакети з нижчими швидкостями через доступність тарифів.

Отже, доступність ШСД до мережі Інтернет в Україні та його швидкість зростає, однак за показниками покриття та швидкості передачі даних мобільного і фіксованого ШСД до мережі Інтернет проникнення фіксованого – залишається на рівні нижче європейських країн. Факторами, що стримують підвищення доступності ШСД до мережі Інтернет в Україні, є низький рівень цифрової грамотності та освіченості частини громадян, низька платоспроможність населення, а особливо деяких вразливих категорій, важкодоступність та нерентабельність покриття в окремих регіонах, особливо в сільській місцевості з невеликою чисельністю населення.

Обґрунтування необхідності розв'язання виявлених проблем

Військова агресія російської федерації та її наслідки.

Повномасштабне вторгнення російської федерації (рф) до України у 2022 році призвело до значних руйнувань та внесло відповідні корективи до сталого розвитку цифровізації в Україні. За результатами отриманої від провідних постачальників електронних комунікаційних мереж та/або послуг інформації, станом на квітень 2023 року було пошкоджено або захоплено близько 30 тисяч кілометрів волоконно-оптичних ліній зв'язку та більш ніж 4,3 тисячі базових станцій, знищено 23 антенно-мачтові споруди, що забезпечували трансляцію теле- та радіосигналу в Україні. За оцінкою Світового банку, загальний вплив війни на сектор електронних комунікацій станом на 31 грудня 2023 зазнав збитків понад 2 мільярди доларів США, а потреби відновлення електронних

комунікаційних мереж України до довоєнного рівня становлять близько 4,7 мільярда доларів США. Разом з цим, точні дані щодо пошкоджень інфраструктури електронних комунікаційних мереж та завданих збитків можуть бути зібрані лише після розмінування та деокупації всієї території України. Варто зазначити, що частина ліній зв'язку була пошкоджена і через руйнування іншої інфраструктури, в першу чергу енергетичної. Також непоодинокими є випадки демонтажу та знищення обладнання на окупованих територіях, що не завжди дає можливість швидко відновити зв'язок після деокупації.

Попри значні пошкодження та руйнування, протягом повномасштабного вторгнення операторами електронних комунікацій відновлено сумарно понад 30 000 кілометрів оптоволоконних Інтернет-мереж, збудовано більше 3 690 нових базових станцій мобільного зв'язку. Також станом на квітень 2024 року відновлено роботу 1 911 базових станцій у понад 500 населених пунктів.

Відключення електропостачання, спричинені обстрілами енергетичної інфраструктури, призводять до відключення електронних комунікаційних послуг.

Базові станції мобільного зв'язку обладнані акумуляторними батареями, що можуть забезпечити 2-6 годин автономного живлення. Окрім базові станції також обладнані генераторами, що можуть забезпечувати безперебійну роботу за умови вчасної заправки паливом. Також під час відключень електроенергії оператори мобільного зв'язку можуть вимикати подачу енергозатратних технологій, наприклад 4G, для забезпечення більш тривалої роботи джерел резервного електроживлення базових станцій. Завдяки цьому мобільні мережі зберігають стійку роботу протягом короткочасних відключень, проте втрачають більшу частину ємності під час довготривалих.

У сфері фіксованого ШСД до мережі Інтернет доступність послуг під час відключень електропостачання залежить від технологій, що використовуються для надання послуг. Пасивні волоконно-оптичні мережі (Passive optical network – PON) виявляються достатньо стійкими до відключень світла у випадках, коли вузли зв'язку постачальників електронних комунікаційних мереж та/або послуг обладнані генераторами, а в абонента є автономне живлення для абонентського терміналу. У той же час, мережі, розбудовані з використанням волоконно-оптичних технологій, що передбачають використання мідного кабелю в будинковій розподільчій мережі, мають більше проблем, оскільки потребують живлення для комутаторів, розміщених в будівлях або на вулицях. Обладнання комутаторів акумуляторами та генераторами не завжди економічно доцільно, а необхідне обладнання стає дефіцитним у разі частих перебоїв з електроенергією.

Також відповідно до розпорядження НЦУ від 20.02.2024 № 154/1959 «Щодо забезпечення сталості функціонування електронних комунікаційних мереж в умовах воєнного стану» постачальники електронних комунікаційних мереж та/або послуг повинні забезпечити підготовку працездатності електронних комунікаційних мереж до роботи в умовах виникнення надзвичайної ситуації в об'єднаній енергетичній системі України на території України, що спричинили аварійне, незаплановане та/або вимушене відключення електропостачання інфраструктури електронних відповідно до вимог, що передбачені вказаним розпорядженням.

З поміж іншого, наслідками військової агресії рф є:

зростання витрат на відновлення зруйнованих мереж та підтримання їх працездатності при відсутності електропостачання;

збільшення кількості кібератак на центри управління мережами постачальників електронних комунікаційних мереж та/або послуг;

значне зниження попиту на електронні комунікаційні послуги в прифронтових регіонах через міграцію населення;

втрати можливості постачальників електронних комунікаційних мереж та/або послуг використовувати дешеве обладнання електронних комунікацій виробництва компаній з КНР через геополітичні фактори та/або фактори кібербезпеки.

Відсутність актуальної інформації про стан розвитку волоконно-оптичних мереж. Відсутність географічних оглядів розгортання мереж ШСД та доступності універсальних послуг.

Для ефективного провадження політики у сфері необхідно мати інформацію про наявність ліній електронних комунікаційних мереж (ліній зв'язку), доступність послуг, їхню вартість і якість тощо. Така інформація має бути достовірною, регулярно оновлюватися та мати високий ступінь деталізації. НКЕК наразі регулярно збирає інформацію щодо доступності послуг у розрізі населених пунктів, проте цього недостатньо для формування повної картини щодо доступності для населення послуг ШСД до мережі Інтернет. Наявність доступності послуги в населеному пункті не гарантує можливості підключення кожної з будівель цього населеного пункту в розумний час і за ринковою вартістю підключення.

Для ефективного дослідження доступності послуг ШСД до мережі Інтернет необхідно проводити регулярні географічні дослідження розгортання мереж та моніторинг рівня цін, як передбачено Законом України «Про електронні комунікації», а також затвердити критерії доступності універсальних послуг. Методики проведення цих досліджень повинні ґрунтуватися на європейській практиці, зокрема на рекомендаціях BEREC 20 (42). Ці заходи також важливі і для здійснення моніторингу виконання цілей цієї Стратегії.

Відсутність ефективного контролю за додержанням вимог до надання електронних комунікаційних послуг щодо території покриття та якості електронних комунікаційних послуг.

З причини того, що наразі не затверджено певні передбачені Законом України «Про електронні комунікації» нормативно-правові акти, що необхідні для здійснення державного контролю за додержанням вимог до надання електронних комунікаційних послуг щодо території покриття та якості таких послуг, такий контроль здійснюється недостатньо ефективно.

Також можливим шляхом підвищення ефективності контролю якості електронних комунікаційних послуг є залучення кінцевих користувачів до такого контролю за допомогою механізму краудсорсингу.

Ускладнений доступ до інфраструктури та земельних ділянок третіх осіб для розгортання електронних комунікаційних мереж.

Законом України «Про доступ до об'єктів будівництва, транспорту, електроенергетики з метою розвитку електронних комунікаційних мереж» визначено правові, економічні та організаційні засади забезпечення доступу до інфраструктури об'єктів будівництва, транспорту, електроенергетики, кабельної каналізації електрозв'язку та будинкової розподільної мережі для розташування технічних засобів електронних комунікацій.

Разом із цим, розташування технічних засобів електронних комунікацій на вищезазначених об'єктах залишається проблематичним.

З боку окремих власників ігнорується та не виконується Закон України «Про доступ до об'єктів будівництва, транспорту, електроенергетики з метою розвитку електронних комунікаційних» та нормативно-правові акти, затверджені відповідно до цього Закону. Зокрема, органи місцевого самоврядування не приймають відповідні рішення про затвердження розмірів плати за доступ до об'єктів комунальної власності, а окремі власники відмовляються укладати договори з доступу та вимагають укладати договори оренди.

Слід зазначити, що на сьогодні на законодавчому рівні залишається невизначеним питання щодо співвідношення застосування оренди та доступу стосовно об'єктів державної та комунальної власності. Відповідно до частини 4 статті 25 Закону України «Про електронні комунікації» використання державного майна та комунального майна для розміщення постачальниками електронних комунікаційних послуг своїх технічних засобів електронних комунікацій здійснюється в порядку та спосіб, визначених Законом України «Про доступ до об'єктів будівництва, транспорту, електроенергетики з метою розвитку електронних комунікаційних мереж». Однак Закон України «Про оренду державного та комунального майна» не містить такої норми, що призводить до невизначеності між зацікавленими сторонами. Відсутність єдності в правовому регулюванні цього питання є перешкодою для швидкого та оперативного отримання доступу до інфраструктури.

В свою чергу, процедура оренди державного та комунального майна також ускладнена через безпідставні відмови балансоутримувачів або уповноважених органів управління, до сфери управління якого належать балансоутримувачі, у наданні необхідних об'єктів у користування. Додатково на ефективність розгортання електронних комунікаційних мереж впливають тривалість процедури оренди та обмеження щодо суборенди та заміни сторони орендаря, що передбачені в Законі України «Про оренду державного та комунального майна» та відповідних нормативно-правових актах.

Так, для прокладання оптично-волоконних ліній зв'язку використовується наявна лінійна інфраструктура: опори ліній електропередачі, кабельна каналізація, автомобільні і залізні дороги тощо.

Найширше використовується інфраструктура електроенергетики. Енергетичні компанії, що мають монопольне становище на ринку, часто необґрунтовано відмовляють у доступі постачальникам електронних комунікаційних мереж та/або послуг або вимагають необґрунтовану плату за доступ до об'єктів енергетики. Доведення незаконності таких дій

вимагає великих судових витрат та може тривати роками. Проблема була частково вирішена протягом квітня - грудня 2022 року шляхом встановлення вартості доступу до об'єктів енергетики в розмірі 1 копійки за місяць, однак з грудня 2022 року до закінчення або скасування правового режиму воєнного стану плата за такий доступ становить 10 гривень за місяць для більшості території країни. Водночас це не забезпечує постачальників електронних комунікаційних мереж та/або послуг від безпідставних відмов у доступі та не вирішує проблему довгостроково.

Також для підключення абонентів у багатоквартирних будинках постачальники послуг фіксованого ШСД до мережі Інтернет мають отримати доступ для встановлення обладнання та проведення робіт. В такому доступі їм часто відмовляють власники будинкової інфраструктури з різних причин. У багатоквартирних будинках у великих містах зазвичай вже розташовані електронні комунікаційні мережі кількох постачальників електронних комунікаційних послуг, а поточна вартість доступу не задовольняє організації з управління багатоквартирними будинками (ОСББ). Водночас, у менших населених пунктах ОСББ часто не мають відповідних компетенцій для коректного документарного оформлення доступу до інфраструктури.

Окрім врегулювання питань, пов'язаних із формуванням вартості доступу та відповідальності балансоутримувачів і власників, у розв'язанні проблеми може допомогти запровадження механізму досудового розгляду спорів між постачальниками електронних комунікаційних мереж та/або послуг та власниками інфраструктури. Такий механізм має передбачати надання регуляторам чи центральним органами виконавчої влади на відповідних ринках повноважень щодо вирішення таких спорів.

Важливим кроком стане запровадження «єдиного вікна» для запитів на доступ до інфраструктури та автоматизованих повідомлень постачальників електронних комунікаційних мереж та/або послуг щодо робіт на інфраструктурі. Ці та інші інструменти покращать доступ до всіх видів інфраструктури, що передбачено Директивою 2014/61/ЄС, яку Україна зобов'язана імплементувати.

З-поміж іншого, на ефективність розгортання електронних комунікацій впливає вирішення земельних питань. Відведення земельних ділянок є достатньо тривалою процедурою, що супроводжується необхідністю отримання багатьох документів.

Так, 17.02.2022 року було прийнято розроблений Мінцифри Закон України "Про внесення зміни до розділу V "Прикінцеві положення" Закону України "Про регулювання містобудівної діяльності" щодо спрощення розміщення технічних засобів електронних комунікацій", яким встановлено, що до 1 січня 2026 року отримання в користування земельних ділянок площею до 0,05 гектара за рахунок земель державної або комунальної власності, розташованих у межах сіл і селищ та за межами населених пунктів, для розміщення, будівництва, експлуатації та обслуговування базових станцій мобільного зв'язку здійснюється без розроблення детального плану території. За перший рік чинності вказаного Закону постачальники електронних комунікаційних мереж та/або послуг мобільного зв'язку отримали 120 земельних ділянок вдвічі швидше, оскільки строк відведення земельних ділянок у середньому зменшився з 1 року до 6 місяців.

Однак процедура отримання земельних ділянок у користування залишається ускладненою, зокрема через тривалість строків, передбачених земельним законодавством, їх недотримання розпорядниками земельних ділянок, безпідставними відмовами у розгляді відповідних клопотань постачальників електронних комунікаційних мереж та/або послуг, супротивом місцевого населення щодо розміщення та будівництва базових станцій мобільного зв'язку у зв'язку із радіофобією.

В свою чергу, сервітут, або право на використання чужої земельної ділянки, також може бути важливим елементом розгортання електронних комунікаційних мереж. На сьогодні законодавство передбачає право для постачальників електронних комунікаційних мереж та/або послуг вимагати від власників земельних ділянок установа сервітутів лише для прокладання електронних комунікаційних мереж під землею, що обмежує дію використання сервітуту. У такий спосіб на сьогодні існує потреба у розширенні дії земельного сервітуту на розгортання електронних комунікаційних мереж в цілому.

Неефективне користування радіочастотним спектром у деяких діапазонах радіочастот.

Постановою Кабінету Міністрів України від 19.12.2023 р. № 1340 затверджено план розподілу і користування радіочастотним спектром в Україні, яким регламентовано розподіл смуг радіочастот радіослужбам в Україні, розподіл на смуги спеціального та загального користування, а також визначено напрямки та умови користування радіочастотним спектром з визначенням радіотехнологій для певних смуг радіочастот.

Проте наразі існують певні перепони щодо можливості користування радіочастотним спектром у деяких діапазонах радіочастот.

Так, на сьогодні існує необхідність щодо вивільнення смуг радіочастот у діапазонах 790 – 862 МГц, 694 – 790 МГц від радіоелектронних засобів радіомовної служби (телебачення), оскільки це є міжнародним зобов'язанням України.

Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони містить зобов'язання України щодо приведення у відповідність її політики в сфері радіочастотного спектра із відповідною політикою ЄС, адже у більшості країн ЄС – сусідів України у діапазоні 700 МГц вже впроваджено ІМТ стандартів четвертого та п'ятого покоління (LTE та 5G NR). Водночас перехід до цифрового мовлення є зобов'язанням України відповідно до Регіональної угоди, підписаної 16.06.2006 р. у м. Женеві та затвердженою постановою Кабінету Міністрів України від 18.08.2010 № 750.

Також вищезазначеним планом розподілу і користування радіочастотним спектром передбачено використання технології мобільного зв'язку п'ятого покоління на всій території України. Однак повноцінне впровадження технології 5G на всій території України під час дії правового режиму воєнного стану ускладнене через ряд технічних та безпекових причин, зокрема у зв'язку із неможливістю проведення науково-дослідних робіт з метою дослідження умов сумісного функціонування радіоелектронних засобів спеціальних користувачів з радіоелектронними засобами п'ятого покоління у смугах частот 703 – 733/758 – 788 МГц та 3400 – 3800 МГц.

В свою чергу, на сьогодні розглядаються можливості проведення тестувань технології 5G з метою підготовки до майбутнього повноцінного запуску цієї технології.

Також на період воєнного часу регулятор прийняв рішення виділити постачальникам електронних комунікаційних послуг мобільного зв'язку у тимчасове користування радіочастотний спектр у діапазонах радіочастот 2100 МГц, 2300 МГц і 2600 МГц з метою підтримання якості послуг на високому рівні в умовах міграції населення та постійно зростаючого трафіку передачі даних. Проте за результатом вивчення попиту на користування радіочастотним спектром в вищезазначених радіочастотах НКЕК встановлено, що три постачальники електронних комунікаційних послуг мобільного зв'язку зацікавлені в отриманні ліцензій на користування радіочастотним спектром у діапазонах радіочастот 2100 МГц, 2300 МГц і 2600 МГц. На підставі зазначеного у лютому 2024 року НКЕК прийняла рішення про надання радіочастотного спектра у зазначених діапазонах виключно на умовах конкурсу або аукціону. На сьогодні НКЕК вживаються відповідні заходи, що передбачені Законом України “Про електронні комунікації”, з метою реалізації процедури надання ліцензій на користування радіочастотним спектром.

Низький рівень захисту прав споживачів.

Наразі у сфері існує низка проблем, пов'язаних із порушенням прав споживачів, зокрема:

недоступність зв'язку на територіях, де постачальник послуг вказує наявність покриття електронними комунікаційними послугами;

неналежна якість електронних комунікаційних послуг;

спам;

списання коштів з рахунків абонентів за контент-послуги, додаткові послуги третіх осіб тощо, які абонент не замовляв;

маркетингові практики постачальників послуг, що ускладнюють абонентам контроль рівня їхніх витрат;

обмежений вибір постачальників фіксованого ШСД до мережі Інтернет у багатоквартирних будинках, з причини ускладненого доступу постачальників послуг до внутрішньобудинкової інфраструктури;

викрадення шахраями абонентських номерів з використанням процедур заміни сім-картки без зміни номера для доступу до абонентських рахунків, документів, комунікацій.

Практично не функціонують доступні і дієві механізми захисту прав споживачів.

Недостатня адміністративна спроможність державних органів, що здійснюють управління та регулювання сфери.

Виконання деяких положень Закону України «Про електронні комунікації» є ускладненим з огляду на повномасштабне вторгнення та обмеженість бюджетного ресурсу та людського капіталу, що, у свою чергу, зумовлює необхідність в удосконаленні поточного управління та регулювання сфери. Відповідно, одним із першочергових завдань є забезпечення фінансової незалежності та адміністративної спроможності державних органів, що здійснюють управління та регулювання сфери.

Відсутність електронних комунікаційних послуг у важкодоступних регіонах (географічна недоступність), наявність цифрового розриву між містами і селами. Наявність територій, на яких розгортання електронних комунікаційних мереж є збитковим через низький платоспроможний попит, зокрема в малих населених пунктах.

Фіксований ШСД до мережі Інтернет в Україні має достатньо високу вартість відносно до доходів населення. Окрім щомісячної абонплати за доступ, яка для 32% домогосподарств перевищує 2% доходів домогосподарства, проблему також становить плата за підключення. За дослідженнями Мінцифри в 2020 році медіанна вартість підключення ШСД до мережі Інтернет з використанням волоконно-оптичних технологій становила 1200 грн для міської і 1300 грн для сільської місцевості, тобто більше ніж 6 місячних абонентських плат. Ймовірно, саме висока вартість підключення є фактором, який обмежує доступ домогосподарств до послуг ШСД до мережі Інтернет. Відмова потенційних користувачів від придбання послуг робить розгортання мереж для постачальників електронних комунікаційних мереж та/або послуг менш фінансово привабливим, а можливість того, що користувачі відмовляться від послуг ШСД до мережі Інтернет після підключення, – більш ризикованим.

Вартість послуг та вартість підключення послуг вищі в сільській місцевості, а доходи населення – нижчі. Фінансова доступність послуг ШСД, імовірно, значно погіршилася під час повномасштабної війни у 2022 році через зменшення доходів населення і підвищення витрат постачальників електронних комунікаційних послуг ШСД до мережі Інтернет. За інформацією НКЕК, 46,4% домогосподарств (від загальної кількості) мають ШСД зі швидкістю 30Мбіт/с, проте ця кількість може бути більшою через роботу частини постачальників електронних комунікаційних послуг у тіні. Цінова недоступність послуг для частини абонентів – одна з причин одного з найнижчих в Європі рівнів проникнення. Відсутність доступу до послуг ШСД характерна, у першу чергу, для малих населених пунктів.

Комбінація фінансової і географічної недоступності послуг фіксованого ШСД у сільській місцевості створює цифровий розрив, який можливо подолати лише завдяки суттєвим змінам у бізнес-моделях постачальників електронних комунікаційних послуг ШСД до мережі Інтернет, значним інвестиціям в інфраструктуру доступу, продовженню підключення закладів соціальної інфраструктури до широкопasmового інтернету з використанням волоконно-оптичних технологій у рамках наявних та нових бюджетних програм, а також впровадженню з боку держави відповідних інструментів, передбачених Законом України «Про електронні комунікації», а саме проведення конкурсів на розгортання електронних комунікаційних мереж або призначення постачальників

електронних комунікацій послуг для забезпечення доступу до універсальної послуги на визначеній території з подальшим відшкодуванням (компенсацією) збитків, пов'язаних із розгортанням електронних комунікаційних мереж для надання універсальних електронних комунікаційних послуг.

Вартість електронних комунікаційних послуг мобільного зв'язку в Україні є доступною. Згідно з інформацією Міжнародної спілки електрозв'язку (International Telecommunication Union – ITU) щодо відповідних показників у Європі, це один із найнижчих показників у Європі в абсолютних величинах. Проте у відносних цифрах ситуація протилежна. Співвідношення тарифу на мобільний інтернет до валового національного доходу на душу населення в Україні у 2023 р. становило 1,36%, що є одним із найвищих показників серед країн Європи (медіанне значення 0,5%) і поступається лише Албанії.

Зменшення цифрового розриву між містами та сільською місцевістю у контексті мобільного зв'язку може бути, з-поміж іншого, за рахунок підвищення параметрів якості електронних комунікаційних послуг, спрощення доступу до інфраструктури та земельних ділянок третіх осіб, видачі нових ліцензій на користування радіочастотним спектром, проведення інформаційної роботи щодо радіофобії населення. Зі сторони постачальників електронних комунікаційних мереж та/або послуг мобільного зв'язку важливим чинником для зменшення цифрового розриву є інвестиції в розгортання мереж та використання новітніх технологій.

Наявність постачальників електронних комунікацій, не внесених у Реєстр постачальників електронних комунікаційних мереж та/або послуг.

Деякі суб'єкти господарювання здійснюють господарську діяльність із надання електронних комунікаційних мереж та/або послуг з порушенням вимог Закону України «Про електронні комунікації», а саме без здійснення загальної авторизації у сфері електронних комунікацій та повідомлення про початок здійснення діяльності у сфері електронних комунікацій. Такі постачальники не реєструють працівників, приймають оплату готівкою, яку не відображають у звітності, використовують обладнання без документів про його відповідність.

Механізми протидії таким випадкам передбачені Законом України «Про електронні комунікації», але не реалізовані, що створює нерівні умови ведення бізнесу в сфері електронних комунікацій.

Надання звітності, що не відповідає реальній кількості абонентів.

Деякі малі та середні суб'єкти господарювання подають некоректну звітність до Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах електронних комунікацій, радіочастотного спектра та надання послуг поштового зв'язку щодо кількості абонентів, яким надаються послуги. Така ситуація викривлює статистичні дані, які використовуються для визначення Індексу цифрової економіки та суспільства (DESI), та подаються до інших заінтересованих організацій, установ та органів, міжнародних інституцій, у тому числі інституцій Європейського Союзу.

Високі витрати на розгортання мереж. Низький рівень ARPU в порівнянні з іншими країнами.

Високі витрати постачальників електронних комунікаційних мереж та/або послуг на розгортання мереж, а саме високе співвідношення вартості обладнання до показника ARPU, стримує розвиток мереж постачальниками послуг.

В Україні низький рівень ARPU в порівнянні з іншими країнами (приблизно в 4-5 разів нижчий, ніж в країнах Європи). Наприклад, за даними Держстату, ARPU українських операторів мобільного зв'язку становив у середньому близько 2,8 євро у 2022 р. порівняно з 14,4 євро в середньому в країнах Європи, а ARPU за послуги фіксованого доступу до мережі Інтернет в Україні – у 4-5 разів нижчий, ніж в країнах Європи.

Недостатні обсяги власного виробництва обладнання електронних комунікацій.

Недостатні обсяги власного виробництва обладнання електронних комунікацій призводять до залежності постачальників електронних комунікаційних мереж та/або послуг від іноземних виробників обладнання електронних комунікацій.

Державі необхідно створити умови для відкриття в Україні R&D-центрів виробників технологій та обладнання електронних комунікацій та підприємств із власного виробництва елементної бази сучасних електронних комунікаційних мереж.

Дефіцит кваліфікованих фахівців, відсутність школи їхньої підготовки.

Прискорення темпів науково-технологічного розвитку сучасної сфери електронних комунікацій вимагає від держави забезпечення підготовки технічних фахівців сфери електронних комунікацій, здійснення навчання та інтеграції ветеранів й осіб з інвалідністю до сфери електронних комунікацій, розроблення та створення відповідних програм, спрямованих на це, зокрема щодо підготовки технічних фахівців сфери, сприяння підготовці та навчанню дефіцитних фахівців сфери та забезпечення можливості проходження студентської практики та стажування у галузевих підприємствах.

Відсутність певних нормативно-правових актів, передбачених Законом України «Про електронні комунікації».

Відсутність необхідних нормативно-правових актів, передбачених Законом України «Про електронні комунікації», перешкоджає впровадженню відповідних інструментів регулювання сфери, зокрема щодо:

міжоператорського доступу до фізичної інфраструктури й електронних комунікаційних мереж, їхнього спільного розташування та використання;

регуляторних зобов'язань щодо постачальників мереж та послуг зі значним ринковим впливом;

посилення вимог до захисту прав кінцевих користувачів, конфіденційності послуг, порівняння цін, якості та інших умов надання послуг;

запровадження досудового розгляду регулятором спорів за зверненнями споживачів;
правил надання та отримання електронних комунікаційних послуг.

Наявність випадків обмеження конкуренції шляхом встановлення цін на послуги нижче собівартості, крос-субсидування та демпінгу.

У сегменті фіксованого ШСД до мережі Інтернет існує жорстка і конфліктна конкуренція – дрібні постачальники електронних комунікаційних послуг не піднімають ціни, тому що великі постачальники електронних комунікаційних послуг використовують крос-субсидування та надають низку електронних комунікаційних послуг майже безкоштовно або значно нижче їхньої собівартості. Великі постачальники електронних комунікаційних послуг пояснюють це тим, що інакше не зможуть конкурувати з цінами дрібних постачальників послуг, які мають спрощене оподаткування та можуть встановлювати нижчі ціни.

Недостатньо ефективна державна політика стимулювання інвестицій у сфері. Недосконалість механізмів захисту інвестицій, незахищеність бізнесу, рейдерство.

Відсутність механізму захисту інвестицій на рівні держави, незахищеність бізнесу та рейдерство унеможливають довгострокове планування діяльності постачальників електронних комунікаційних мереж та/або послуг та призводять до відсутності мотивації та незацікавленості у деяких учасників сфери здійснювати інвестування в модернізацію обладнання та розвиток власних мереж.

У 2022 році Україна посіла 130 місце зі 177 країн за індексом економічної свободи. Найнижчими були показники захисту права власності, державного управління та ефективності судової системи. Керівники найбільших українських і міжнародних компаній, опитаних Європейською Бізнес Асоціацією, називають корупцію та слабку судову систему серед основних негативних факторів, що зменшують інвестиційну привабливість України.

Наявність валютних обмежень, що негативно впливають на виконання контрактних зобов'язань із постачальниками обладнання.

Встановлені НБУ обмеження щодо купівлі валюти ускладнюють постачальникам електронних комунікаційних мереж та/або послуг процедуру закупівлі обладнання в іноземних виробників обладнання електронних комунікацій, що стримує розвиток електронних комунікаційних мереж.

Низький доступ суб'єктів малого та середнього бізнесу до капіталу, його висока вартість.

Висока вартість кредитів, відсутність у суб'єктів МСБ застави, непрозорі корпоративні структури призводять до неможливості операторам-представникам МСБ залучити кредитні кошти для розвитку власного бізнесу.

Стратегічні цілі, завдання, очікувані результати та показники їх досягнення

Напрямок 1. Доступність Інтернету

Візія напрямку: головним бенефіціаром у сфері електронних комунікацій в Україні є людина, яка прагне забезпечити своє право на якісний зв'язок, ШСД до мережі Інтернет. Тому державна політика має бути спрямована на створення можливостей для підключення до інтернету максимальної кількості громадян, публічних установ, підприємств, організацій та всебічне використання ними можливостей, що виникають у користувачів глобальної мережі Інтернет. Відтак, одне з головних завдань Уряду — забезпечити досягнення цілей цієї Стратегії за напрямом «Доступність Інтернету».

За цим напрямом визначено сім цілей.

Стратегічна ціль 1. Мінімум 75% українських домогосподарств мають можливість користуватися фіксованим широкосмуговим доступом до мережі Інтернет за технологією, що дозволяє забезпечити швидкість до 1 Гбіт/с (гігабітне суспільство).

Завданнями з реалізації цієї стратегічної цілі є:

забезпечення надавачами послуг інклюзивності доступу до інтернету для осіб з інвалідністю;

реалізація універсальної електронної комунікаційної послуги.

Очікувані результати та показники досягнення цієї стратегічної цілі:

створено механізм забезпечення осіб з інвалідністю пільгами під час придбання технічних засобів доступу до інтернету та спеціального програмного забезпечення;

створено механізм забезпечення постачальниками електронних комунікаційних послуг доступності для осіб з інвалідністю електронних комунікаційних послуг;

створено механізм забезпечення географічної доступності універсальної електронної комунікаційної послуги;

створено механізм забезпечення фінансової доступності універсальної електронної комунікаційної послуги для вразливих соціальних груп споживачів;

забезпечено користування фіксованим широкосмуговим доступом до мережі Інтернет зі швидкістю до 100 Мбіт/с щонайменше для 95% домогосподарств;

забезпечено користування фіксованим широкосмуговим доступом до мережі Інтернет за технологією, що дозволяє забезпечити швидкість до 1 Гбіт/с, щонайменше для 75% домогосподарств.

Стратегічна ціль 2. 99% об'єктів соціальної інфраструктури підключені до фіксованого широкосмугового доступу до мережі Інтернет з використанням гігабітної технології з дотриманням вимог до стійкості мереж.

Завданнями з реалізації цієї стратегічної цілі є:

реалізація проектів державної підтримки відновлення стійкого інтернет-доступу на деокупованих територіях;

реалізація проектів підключення об'єктів соціальної інфраструктури до фіксованого широкосмугового доступу до мережі Інтернет;

підключення об'єктів соціальної інфраструктури до фіксованого ШСД;

продовження підключення закладів соціальної інфраструктури до широкосмугового інтернету з використанням волоконно-оптичних технологій у рамках бюджетної програми «Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на реалізацію заходів, спрямованих на підвищення доступності широкосмугового доступу до інтернету в сільській місцевості».

Очікувані результати та показники досягнення цієї стратегічної цілі:

реалізовано програму підтримки для відновлення інтернет-доступу на деокупованих територіях;

забезпечено функціонування системи контролю стійкості електронних комунікаційних мереж на деокупованих територіях;

проведено дослідження щодо забезпеченості соціальних закладів ШСД до інтернету та розроблено відповідні рекомендації щодо забезпечення ЦОВВ, інших органів виконавчої влади, державних організацій та державних підприємств ШСД до інтернету;

створено систему контролю забезпеченості органів державної влади, місцевого самоврядування та інших державних організацій і державних підприємств ШСД до інтернету та забезпечено її функціонування;

забезпечено підключення об'єктів соціальної інфраструктури до фіксованого ШСД до інтернету в рамках наявних та нових бюджетних програм;

забезпечено підключення до фіксованого широкосмугового доступу до мережі Інтернет з використанням гігабітної технології з дотриманням вимог до стійкості мереж щонайменше 99% об'єктів соціальної інфраструктури.

Стратегічна ціль 3. 98% населення України має мобільний широкосмуговий доступ до мережі Інтернет. Середня швидкість передавання даних становить не менше 90 Мбіт/с.

Завданнями з реалізації цієї стратегічної цілі є:

зменшення цифрового розриву між містами та сільською місцевістю;

запуск електронних комунікаційних мереж, розбудованих із використанням 5G стандарту 5G NR (New Radio).

Очікувані результати та показники досягнення цієї стратегічної цілі:

розроблено та прийнято відповідні нормативно-правові акти, внесені необхідні зміни у чинні нормативно-правові акти;

видано ліцензії на користування радіочастотним спектром у діапазонах радіочастот: 2100 МГц, 2300 МГц, 2600 МГц

проведено інформаційну кампанію щодо боротьби з радіофобією;

проведено аналіз використання радіочастотного спектра та рефармінг (за необхідності);

забезпечено технічну та фінансову можливість для впровадження механізму краудсорсингу як інструменту оцінки якості послуг електронних комунікацій у мобільному застосунку «Дія»;

підписано угоду про співпрацю з постачальниками електронних комунікаційних послуг мобільного зв'язку із зазначенням намірів про інвестиції на 2024-2025 роки;

розроблено та прийнято зміни до законодавства та узгоджено правові засади щодо розподілу і використання радіочастотного спектра з acquis ЄС;

запущено пілотний проект 5G як мінімум в одному місті;

проведено науково-дослідні роботи для визначення вартості радіочастотного спектра у діапазонах 5G – 700 МГц, 3400-3800 МГц;

видано не менш ніж одну ліцензію на користування радіочастотним спектром в діапазонах 3400-3800 МГц;

забезпечено мобільним ширококутовим доступом до мережі Інтернет щонайменше 98% населення;

забезпечено середню швидкість передавання даних не менш ніж 90 Мбіт/с.

Стратегічна ціль 4. 95% міжнародних та національних автомобільних шляхів забезпечено мобільним ширококутовим доступом до мережі Інтернет із середньою швидкістю передавання даних не менше 25 Мбіт/с.

Завданнями з реалізації цієї стратегічної цілі є:

законодавче закріплення швидкості приймання та передавання даних як показника якості електронних комунікаційних послуг мобільного зв'язку;

спрощення доступу до земельних ділянок уздовж міжнародних та національних автомобільних шляхів для розвитку мереж електронних комунікацій.

Очікувані результати та показники досягнення цієї стратегічної цілі:

прийнято відповідні нормативно-правові акти, що визначають:

- швидкість приймання та передавання даних;

- показники якості електронних комунікаційних послуг мобільного зв'язку та їхні параметри;

створено умови для видачі ліцензій на користування радіочастотним спектром в діапазоні 700 МГц;

прийнято відповідні нормативно-правові акти з метою:

- спрощення процедури відведення земельних ділянок уздовж міжнародних та національних автомобільних шляхів;

- планування прокладання кабелів електроживлення та кабельної каналізації електронних комунікаційних мереж уздовж автомобільних доріг під час їх реконструкції та будівництва;

забезпечено мобільним широкосмуговим доступом із середньою швидкістю передавання даних (DL) не менше 25 Мбіт/с щонайменше 95% міжнародних та національних автомобільних шляхів.

Стратегічна ціль 5. 70% залізничних шляхів забезпечено мобільним широкосмуговим доступом до мережі Інтернет із середньою швидкістю передавання даних не менше 5 Мбіт/с.

Завданням з реалізації цієї стратегічної цілі є – розгортання інфраструктури електронних комунікаційних мереж мобільного зв'язку на 70% залізничних шляхах для забезпечення мобільного широкосмугового доступу.

Очікувані результати та показники досягнення цієї стратегічної цілі:

профінансовано реалізацію проекту розгортання фізичної (пасивної) інфраструктури електронних комунікацій мобільного зв'язку вздовж залізничних шляхів;

розгорнуто інфраструктуру електронних комунікаційних мереж мобільного зв'язку вздовж 70% залізничних шляхів;

укладено договори щодо оренди фізичної (пасивної) інфраструктури електронних комунікаційних мереж мобільного зв'язку з постачальниками електронних комунікацій мобільного зв'язку;

забезпечено розміщення обладнання електронних комунікацій на інфраструктурі АТ «Укрзалізниця» відповідно до запитів постачальників електронних комунікаційних послуг;

забезпечено покриття мобільним широкосмуговим доступом із середньою швидкістю передавання даних (DL) не менше 5 Мбіт/с щонайменше 70% залізничних шляхів.

Стратегічна ціль 6. Забезпечено безперервність функціонування електронних комунікаційних мереж.

Завданнями з реалізації цієї стратегічної цілі є:

розроблення інструментів щодо забезпечення безперервності роботи електронних комунікаційних мереж;

включення додаткових положень (вимог) до містобудівних умов для сприяння розгортанню інфраструктури електронних комунікаційних мереж;

забезпечення безпеки та сталості ядра електронної комунікаційної мережі мобільного зв'язку;

сприяння підвищенню сталості електронних комунікаційних мереж в умовах надзвичайних ситуацій, надзвичайного та воєнного стану;

забезпечення сталості функціонування об'єктів критичної інфраструктури електронних комунікаційних мереж;

створення умов для збільшення українськими компаніями кількості міжнародних інтернет-з'єднань;

імплементация Європейського зеленого курсу у сфері електронних комунікацій.

Очікувані результати та показники досягнення цієї стратегічної цілі:

проведено дослідження щодо розроблення вимог безпеки та сталості ядра електронної комунікаційної мережі мобільного зв'язку шляхом розміщення такого ядра нижче планувальної позначки землі;

прийнято необхідні нормативно-правові акти щодо безпеки та сталості ядра електронної комунікаційної мережі мобільного зв'язку;

розміщено ядро електронних комунікаційних мереж мобільного зв'язку нижче планувальної позначки землі;

здійснено контроль за виконанням вимог щодо безпеки та сталості ядра електронної комунікаційної мережі мобільного зв'язку;

проведено дослідження сталості електронних комунікаційних мереж в умовах надзвичайних ситуацій, надзвичайного та воєнного стану на основі консультацій;

ухвалено план заходів щодо підвищення сталості електронних комунікаційних мереж в умовах надзвичайних ситуацій, надзвичайного та воєнного стану;

включено об'єкти інфраструктури електронних комунікаційних мереж до об'єктів критичної інфраструктури;

забезпечено проведення ідентифікації та категоризації об'єктів критичної інфраструктури у сфері електронних комунікацій;

забезпечено резервне живлення та впровадження систем аварійного відновлення електронних комунікаційних мереж для забезпечення неперервності роботи об'єктів критичної інфраструктури електронних комунікаційних мереж;

розроблено умови та критерії відновлення транзиту інтернет-трафіку з Азії до Європи через територію України в обхід РФ;

створено умови для приєднання українських компаній до проекту будівництва магістральної мережі електронних комунікацій у Чорному морі;

впроваджено програму збільшення каналної ємності транзиту інтернет-трафіку на території України від українського узбережжя Чорного моря до європейських міст;

затверджено дорожню карту імплементації Європейського зеленого курсу у сфері електронних комунікацій.

Стратегічна ціль 7. Повністю відновлено електронні комунікаційні мережі у регіонах, які постраждали під час війни.

Завданнями з реалізації цієї стратегічної цілі є:

відновлення електронних комунікаційних мереж за принципом «build back better»;

запровадження універсальної електронної комунікаційної послуги на деокупованих територіях;

запуск програми підключення до широкосмугового інтернету з використанням волоконно-оптичних технологій на деокупованих територіях;

фінансова підтримка відновлення та стійкості операторів електронних комунікацій;

пріоритетне розмінування деокупованих територій для відновлення електронних комунікаційних мереж.

Очікувані результати та показники досягнення цієї стратегічної цілі:

внесено зміни до нормативних актів з метою обов'язкового розміщення електронних комунікаційних мереж;

збільшено частку використання сучасного обладнання у проектах відновлення мереж;

прийнято державну програму підтримки міст у створенні пасивних елементів фізичного та технічного захисту мереж електронних комунікацій;

ухвалено план заходів із відновлення електронних комунікаційних мереж на деокупованих територіях та у регіонах, які постраждали під час ведення бойових дій;

прийнято необхідні нормативно-правові акти для реалізації універсальної електронної комунікаційної послуги;

реалізовано експериментальний проект щодо надання цільової адресної соціальної допомоги на деокупованих територіях;

відновлено надання послуг широкосмугового доступу до інтернету на деокупованих та прифронтових територіях;

прийнято програму доступу до капіталу для операторів електронних комунікацій;

прийнято відповідні нормативно-правові акти для пріоритетності проведення розмінування деокупованих територій для відновлення електронних комунікаційних мереж;

проведено пріоритетне розмінування території для відновлення інфраструктури електронних комунікаційних мереж за умови дотримання необхідних безпекових заходів.

Також спільними завданнями з реалізації всіх стратегічних цілей, визначених за напрямом 1, є:

здійснення регулярних географічних досліджень розгортання мереж електронних комунікацій;

спрощення доступу до землі, інфраструктури та оренди державного або комунального майна;

гармонізація національних стандартів, норм і правил з європейськими стандартами, рекомендаціями, нормами і правилами, що стосуються вимог до електронних комунікаційних мереж, взаємодії постачальників електронних комунікаційних послуг, користування радіочастотним спектром і ресурсом нумерації, якості і видів електронних комунікаційних послуг;

створення умов для підтримки розвитку бізнесу у сфері електронних комунікацій;

підвищення цифрових навичок населення у сфері електронних комунікацій.

Спільні очікувані результати за напрямом 1:

забезпечено проведення регуляторним органом географічних оглядів доступності на всій території України мереж широкосмугового доступу (фіксованих та мобільних) та послуг голосових електронних комунікацій у фіксованому місці, а також оновлення їх не менше ніж раз на рік;

спрощено доступ до землі, інфраструктури та оренди державного та комунального майна;

створено нормативно-правову основу для приведення змісту національних стандартів, норм і правил у відповідність до європейських стандартів, рекомендацій, норм та правил, які стосуються вимог до обладнання електронних комунікацій, його комплектуючих, а також якості електронних комунікаційних послуг;

створено необхідні умови для вивільнення гармонізованих з ЄС діапазонів радіочастот, необхідних для впровадження нових технологій, а саме:

внесено зміни до Плану розподілу і користування радіочастотним спектром в Україні та вивільнено діапазони радіочастот, необхідних для впровадження нових технологій (крім частот спеціальних користувачів);

організовано завершення розпочатих та проведено науково-дослідних робіт щодо електромагнітної сумісності радіообладнання загальних та спеціальних користувачів у діапазонах радіочастот, необхідних для впровадження нових технологій;

повністю реалізовано принцип технологічної нейтральності користування радіочастотним спектром для впровадження новітніх технологій;

розроблено інструменти страхування бізнесу на випадок втрат у сфері електронних комунікацій, пов'язаних із військовими діями;

створено сприятливі умови для розвитку під час перенесення виробництва в Україну або створення нових виробництв в Україні;

започатковано створення міжнародних програм обміну досвідом із зарубіжними партнерами у сфері електронних комунікацій;

розроблено механізми стимулювання розвитку мереж та економічної активності у сферах електронних комунікацій та радіочастотного спектра через надання податкових та інших пільг для постачальників електронних комунікаційних мереж та/або послуг;

запроваджено програми з модернізації мереж електронних комунікацій;

розроблено умови для пільгового кредитування підприємств у сфері електронних комунікацій, які інвестують у розвиток електронних комунікаційних мереж;

забезпечено рівні умови всім постачальникам електронних комунікаційних мереж та/або послуг при здійсненні їх діяльності;

проведено аудит нормативно-правової бази України у сфері електронних комунікацій із наданням, у разі необхідності, відповідних рекомендацій;

проведено інформаційно-просвітницькі кампанії щодо користування електронними комунікаційними послугами;

надано рекомендації для населення через засоби масової інформації та за допомогою інтернет-ресурсів з метою підвищення обізнаності щодо доступу до мережі Інтернет.

Напрямок 2. Розвиток сфери електронних комунікацій як фундаменту економіки

Візія напряму: інфраструктура електронних комунікаційних мереж, з одного боку, разом із транспортною та енергетичною, є базовим фундаментом, без якого неможливий розвиток всієї економіки. З іншого боку, сфера електронних комунікацій сама є частиною ВВП України, і її зростання робить внесок у зростання економіки України. Враховуючи ці два фактори, наступним завданням Уряду має стати забезпечення досягнення цілей цієї Стратегії за напрямом «Розвиток сфери електронних комунікацій як фундаменту економіки», що матиме досить високий мультиплікативний ефект для всієї економіки України.

Стратегічні цілі за напрямом:

Стратегічна ціль 8. Законодавство про електронні комунікації імплементовано на 100%.

Завданнями з реалізації цієї стратегічної цілі є:

реалізація законодавства у сфері електронних комунікацій з метою інтеграції до Єдиного цифрового ринку ЄС;

досягнення відповідності законодавству ЄС про електронні комунікації;

забезпечення повної незалежності національного регуляторного органу у сфері електронних комунікацій – НКЕК;

забезпечення прозорості призначення членів національного регуляторного органу у сфері електронних комунікацій;

забезпечення адміністративної спроможності національного регуляторного органу у сфері електронних комунікацій.

Очікувані результати та показники досягнення цієї стратегічної цілі:

імплементовано акти ЄС щодо:

- політики використання радіочастотного спектра;
- обробки персональних даних та захисту таємниці сектору електронних комунікацій;
- надання універсальної послуги;
- приєднання до спільного роумінгового простору Європейського Союзу;
- питань доступу до електронних комунікаційних мереж та/або інфраструктури;

прийнято всі підзаконні акти, передбачені Законами України «Про електронні комунікації» та «Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сфері електронних комунікацій, радіочастотного спектра та надання послуг поштового зв'язку»;

здійснено повну транспозицію Європейського кодексу електронних комунікацій та інших актів ЄС у сферах електронних комунікацій та радіочастотного спектра, передбачених Доповненням XVII-3 до Угоди про асоціацію у національне законодавство;

впроваджено електронну регуляторну платформу;

внесено зміни до Закону України «Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сфері електронних комунікацій, радіочастотного спектра та надання послуг поштового зв'язку», інших законодавчих актів у частині гарантування політичної і фінансової незалежності та достатніх людських ресурсів для здійснення завдань і повноважень визначених законодавством;

затверджено та опубліковано склад Конкурсної комісії з добору кандидатів на посади членів регуляторного органу;

організовано та проведено відкритий конкурс для призначення членів регуляторного органу;

призначено членів регуляторного органу;

оптимізовано структуру регуляторного органу;

імplementовано 100% законодавства у сфері електронних комунікацій.

Стратегічна ціль 9. 100% визнання в Україні документів про відповідність на обладнання електронних комунікацій.

Завданням з реалізації цієї стратегічної цілі є сприяння процесу визнання документів про відповідність на обладнання електронних комунікацій.

Очікувані результати та показники досягнення цієї стратегічної цілі:

прийнято відповідні нормативно-правові акти для визнання європейських документів про відповідність;

виконано заходи, передбачені частиною другою статті 56 Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони.

Стратегічна ціль 10. Показник Digital Economy and Society Index (DESI) досяг 55.

Завданнями з реалізації цієї стратегічної цілі є:

впровадження нових технологій та оновлення обладнання;

збір даних відповідно до переліку показників Індексу цифрової економіки та суспільства (DESI), затверджених розпорядженням КМУ від 05 вересня 2023 р. № 774-р.

Очікувані результати та показники досягнення цієї стратегічної цілі:

прийнято нормативно-правові акти для забезпечення:

- переходу операторів електронних комунікацій на більш сучасне та екологічне обладнання;

- збору даних відповідно до переліку показників Індексу цифрової економіки та суспільства (DESI);

забезпечено регулярну актуалізацію переліку та показників Індексу цифрової економіки та суспільства з урахуванням оновлень Методології DESI Європейської Комісії.

Стратегічна ціль 11. Створено умови для відкриття в Україні центрів досліджень і розробок (R&D-центрів) виробників технологій та обладнання для електронних комунікацій.

Завданнями з реалізації цієї стратегічної цілі є:

забезпечення економічних стимулів для розвитку R&D-центрів;

створення умов для появи та розвитку інкубаторів, кластерів та індустріальних парків, в яких розміщуються R&D-центри;

створення умов для переносу технологій із зарубіжних країн в Україну.

Очікувані результати та показники досягнення цієї стратегічної цілі:

залучено інвестиції приватних інвесторів в інфраструктуру електронних комунікаційних мереж;

прийнято нормативно-правові акти для впровадження системи податкових стимулів для розвитку R&D-центрів в Україні;

розроблено програму компенсації інвестицій в інфраструктуру електронних комунікаційних мереж приватним інвесторам;

створено нові профільні R&D-центри;

створено урядову програму щодо створення умов для локалізації виробництва із передбаченими заходами щодо компенсації капітальних витрат під час перенесення виробництва або створення нового виробництва в Україні;

запроваджено систему державних пільг для зарубіжних підприємств, що мають наміри розміщення дослідницьких центрів та створення новітніх технологій;

запроваджено спрощений порядок працевлаштування у сфері електронних комунікаційних для іноземців та осіб без громадянства.

Стратегічна ціль 12. Створено умови для появи п'яти підприємств із власного виробництва елементної бази сучасних електронних комунікаційних мереж.

Завданнями з реалізації цієї стратегічної цілі є:

створення екосистеми напівпровідникової галузі та забезпечення умов для появи власного виробництва елементної бази сучасних електронних комунікаційних мереж;

забезпечення кадрової можливості для виробництва напівпровідникової галузі.

Очікувані результати та показники досягнення цієї стратегічної цілі:

залучено інвестиції у національне виробництво елементної бази сучасних електронних комунікаційних мереж;

впроваджено відповідні програми взаємодії з ЄС;

запроваджено систему державних пільг та субсидій для підтримки побудови виробничих потужностей для виробництва елементної бази сучасних електронних комунікаційних мереж.

Стратегічна ціль 13. Створено умови для розвитку сучасної освіти у сфері електронних комунікацій.

Завданнями з реалізації цієї стратегічної цілі є:

забезпечення підготовки технічних фахівців сфери електронних комунікацій;

навчання та інтеграція до сфери електронних комунікацій ветеранів й осіб з інвалідністю.

Очікувані результати та показники досягнення цієї стратегічної цілі:

проведено опитування серед операторів електронних комунікацій стосовно їхніх потреб у підготовці технічних фахівців за різними напрямками;

затверджено навчальні програми з підготовки технічних фахівців сфери електронних комунікацій, що відповідають сучасному технологічному розвитку сфери;

забезпечено можливість проходження студентської практики та стажування на підприємствах сфери;

прийнято нормативно-правові акти для започаткування державної програми щодо навчання ветеранів й осіб з інвалідністю для залучення до роботи на мережах постачальників електронних комунікаційних послуг;

спрощено процедури прийому на роботу у підприємствах сфери електронних комунікаційних для ветеранів й осіб з інвалідністю.

Етапи виконання завдань, спрямованих на досягнення поставлених стратегічних цілей

Досягнути визначені цією Стратегією цілі передбачається трьома етапами.

Перший етап (2024-2026 роки) передбачає:

виконання завдань, передбачених операційним планом заходів з реалізації у 2024-2026 роках Стратегії;

розроблення, погодження та прийняття нормативно-правових актів, необхідних для реалізації цієї Стратегії;

Другий етап (2027-2029 роки) передбачає:

виконання завдань, передбачених операційним планом заходів з реалізації у 2027-2029 роках цієї Стратегії;

аналіз умов провадження господарської діяльності у сфері електронних комунікацій та удосконалення чинного законодавства;

залучення інвестицій у сферу з урахуванням необхідності реалізації цілей та завдань цієї Стратегії.

Третій етап (2030 рік) передбачає:

проведення комплексного аналізу сфери;

оцінювання реалізації цієї Стратегії, зокрема шляхом:

аналізу ефективності діяльності центральних і місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування щодо реалізації цієї Стратегії;

аналізу досягнення очікуваних результатів, визначених цією Стратегією;

розроблення та внесення пропозицій щодо подальшого розвитку сфери із визначенням цілей, завдань та очікуваних результатів на наступний період.

Реалізація етапів виконання завдань, спрямованих на досягнення поставлених стратегічних цілей, не потребує залучення додаткових фінансових, матеріально-технічних, людських та інших ресурсів, а здійснюється в межах фінансування, визначеного в державних бюджетних програмах, кадрового та технічного забезпечення, наявного в органах державної влади, відповідальних за реалізацію цієї Стратегії.

Порядок проведення моніторингу, оцінки стану реалізації цієї Стратегії та звітування

Моніторинг та оцінка стану реалізації цієї Стратегії проводиться Мінцифри, НКЕК, іншими центральними органами виконавчої влади за участі інститутів громадянського суспільства та міжнародних організацій.

З метою реалізації цієї Стратегії затверджується операційний план заходів, що містить чіткі та послідовні заходи, спрямовані на досягнення цілей цієї Стратегії. У зазначеному плані заходів передбачаються шляхи (завдання і заходи) досягнення стратегічних цілей цієї Стратегії з метою комплексного розвитку сфери електронних комунікацій.

У рамках проведення моніторингу передбачається підготовка та оприлюднення щорічного звіту про стан виконання операційного плану заходів з реалізації цієї Стратегії.

Обсяг фінансових, матеріально-технічних, людських та інших ресурсів

Фінансування цієї Стратегії здійснюється за рахунок та в межах коштів державного і місцевих бюджетів, затверджених на відповідний рік, за рахунок міжнародної технічної допомоги, а також інших джерел, не заборонених законодавством.

Обсяг видатків на реалізацію цієї Стратегії визначається щороку під час складання проектів державного та місцевих бюджетів на відповідний рік з урахуванням їхніх реальних можливостей.